

Extinció animal, desastre humà

L'escalfament planetari fa perillar la supervivència de l'ós polar.

La degradació dels ecosistemes per l'acció de l'home condueix el planeta cap a una desaparició d'espècies sense precedents. Es tracta de la sisena gran onada d'extinció, però la primera causada per l'home. Podem permetre'ns el luxe de quedar-nos sols sobre la Terra?

A final de març, el satèl·lit Envista va detectar un trencament insòlit del casquet polar antàrtic. Amb la perspectiva aèria, es podia veure com el pont de glaç que unia l'Antàrtic amb la plataforma Wilkins, una peça de 15.000 quilòmetres quadrats, s'havia esquarterat. La troballa afegia un bri d'inquietud a la preocupació dels científics per un esquerdament que, més enllà de l'espectacularitat visual,

posa contra les cordes, a l'altre costat de l'esfera terràquia, la supervivència d'un dels mamífers més extraordinaris de la terra, l'ós polar. El rei de l'Àrtic, el predador més voraç que hi ha sobre la Terra, assisteix a una transformació radical del seu ecosistema. A causa de l'escalfament planetari, el glaç sobre el qual habita aquest mamífer es fon tres setmanes abans que l'any 1970. Això li dificulta els moviments i li altera d'una

manera decisiva el cicle biològic, perquè li malmet la capacitat de reproduir-se. Avui, l'ós polar és un dels candidats amb més possibilitats de desaparèixer de la superfície de la Terra.

A qui preocupa, però, el futur d'aquesta bestiola quan el món, segons el Fons Monetari Internacional, està embarcat en la recessió més profunda des de la Segona Guerra Mundial i hi ha milions de persones desocupades? Com podem encaboriar-nos en el descens de natalitat d'aquest paquiderm o de qualsevol altre animal quan la crisi clivella el nostre propi projecte de vida? En època de vaques grasses –quan les necessitats bàsiques del primer món eren cobertes– el documental d'Al Gore *Una veritat incòmoda* va despertar una conscienciació entre polítics i opinió pública de tot el món sobre la necessitat de lluitar contra el canvi climàtic. La degradació del planeta

va passar a ocupar primeres planes de diaris i tertúlies, reunions europees de primers ministres i cimera mundials. Avui, el combat contra l'escalfament del planeta continua aparentment a l'agenda dels polítics, però l'arribada del terratrèmol econòmic ha aigualit la convicció ecològica de fa un parell d'anys. El canvi climàtic continua preocupant, però no ocupa tant. La desaparició d'espècies preocupa poc i ocupa encara menys.

“Si només ens ocupem dels bancs, tota la resta acabarà essent una bogeria”, adverteix Simon Stuart, responsable de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (IUCN), l'organisme que elabora anualment la llista d'espècies en perill més fiable del món. “Els bancs es recuperaran. Però les espècies, una volta que desapareguen, hauran desaparegut per sempre més”, recorda Stuart, que reforça la idea que els poders públics “han d'atendre allò urgent, però sense deixar de tenir cura d'allò important”. I la conservació de les espècies, indispensables per al manteniment de l'equilibri del planeta, ho és. I ho és molt més en vista de les xifres. Segons la IUCN, quasi un mamífer de cada quatre arreu del món són en perill d'extinció. A la mar, l'excés de pesca i l'acidificació afecten espècies tan diverses com la tonyina blava o la posidònia. Cada any, s'extingeixen entre 10.000 espècies i 50.000. El degoteig és constant.

Hecatombe animal. Caminem cap a una apocalipsi animal, cap a un procés inevitable de destrucció d'éssers vius? El ben cert és que les onades massives d'extinció formen part de la història de la Terra. Fa 250 milions d'anys, durant l'anomenada extinció permiana, el 70% dels éssers terrestres i el 96% de les criatures marines es moriren. Fa 65 milions d'anys, a l'època del cretaci, van desaparèixer els dinosaures. Els científics calculen que només el 3% de les espècies conegudes actualment —i es compta que dos terços de les espècies animals i vegetals estan per descobrir— són viables. “Sense extincions, no hi ha evolució”, diuen alguns. I en realitat no l'erren pas, perquè les extincions periòdiques són part de l'ADN de la Terra. Però l'actual procés de liquidació d'espècies, el sisè en la

història del planeta, és diferent dels anteriors. En aquest cas, no se'n poden atribuir les causes ni a un augment del nivell de la mar ni a l'impacte d'un asteroide ni a l'erupció d'un megavolcà ni a una pandèmia ni a un progressiu refredament del món. En aquest cas en són responsables els éssers humans.

“Si aquest procés fora natural, hauríem de posar-hi tota l'atenció i estudiar-ho”, explica Luis Suárez, responsable del programa d'espècies a l'ONG WWF. “La diferència és que ara és provocat pels canvis radicals que l'ésser humà va introduint, de forma directa o indirecta”. D'una altra banda, Simon Stuart explica que, ara com ara, “el nombre d'espècies que desapareixen per causes naturals és increïblement menut”. Els científics calculen que l'extinció per causes humanes es produeix a una velocitat 10.000 voltes més ràpida que la generada per circumstàncies naturals. “L'actual extinció és causada totalment per l'home, no té res a veure amb els processos anteriors”, corrobora Stuart.

Aquests dos experts criden l'atenció, a més, sobre l'amplitud de l'actual *holocaust* animal. Mai abans no s'havia produït un procés que afectara totes les espècies de manera tan homogènia. Al final de l'era dels rèptils, per exemple, van desaparèixer els dinosaures, però

Mil maneres de morir-se

L'ésser humà és de manera directa o indirecta el causant de la desaparició de la quasi totalitat de les espècies que s'extingeixen. La fragmentació i destrucció de l'hàbitat per a crear cultius o expandir zones humanes, la sobreexplotació de recursos, la mort directa per atropellament, verins o topades contra els fils de la llum, la introducció d'espècies invasores i el comerç il·legal de fauna atempten contra la vida en llibertat de molts animals. L'acceleració de l'escalfament planetari per causes humanes, a més, amenaça milers d'espècies incapaces d'adaptar-se tan ràpidament a les noves condicions de vida.

mentre els seus companys terrestres morien, ocells i animals marins continuaven vivint i evolucionant. L'actual onada d'extinció afecta totes les bestioles i plantes de la mateixa manera, independentment del medi que habiten. A més, “moltes espècies no catalogades moren abans no les puguem descobrir”, apunta Stuart.

Molts conservacionistes han assumit que la desaparició de la biodiversitat és irreversible. Els boscos poden tornar a créixer; l'aigua contaminada pot depurar-se i l'aire pol·luït pot filtrar-se, però l'extinció és per sempre més. Conscients d'això, els científics dibuixen diversos escenaris. En el més pessimista, es presenta la desaparició de milions d'espècies. El resultat seria un quasi total genocidi de la fauna. Només resistirien les espècies econòmicament rendibles, les domesticades i unes altres diguem-ne més exòtiques, convenientment resguardades en reserves naturals. Seria com l'arca de Noè del segle XXII. Els humans, naturalment, resistiríem, però ens hauríem dirigit cap a allò que l'entomòleg i biòleg Edward Osborne Wilson ha anomenat *era eremozoica*, és a dir, l'era de la soledat.

El preu de l'extinció. Si aquest escenari arribara a materialitzar-se, l'ésser humà es convertiria en amo i senyor de la terra, però hauria fet un pas irreversible cap a la pròpia aniquilació. Perquè si bé cada espècie és important per si mateixa, encara ho és més com a peça individual en el gran trencaclosques de la biodiversitat. “La conservació *per se* és important”, explica Luis Suárez, “però també pels beneficis que pot extraure'n l'ésser humà. Només el manteniment de l'equilibri pot evitar grans catàstrofes”. “El gran repte és conservar les grans espècies en el seu ecosistema. Si desapareix una gran espècie n'arrossega moltes més que no són tan conegudes però també viuen en aquell medi. Quan desapareix una espècie és com si es tombara una peça d'un dòmino. Una sola peça desencadena un seguit d'alteracions que malmeten l'equilibri natural de l'ecosistema”, apunta el representant de WWF.

Sense equilibri, homes i dones esdevenen tan vulnerables com les espècies que cada dia es moren. Com

Setge a la biodiversitat

L'ésser humà, amb un creixement insostenible i la necessitat de recursos, és la gran amenaça per a les espècies en perill d'extinció. EL TEMPS fa una passejada pel planeta per abastar la magnitud d'un setge mundial.

ALASKA

Canvi climàtic

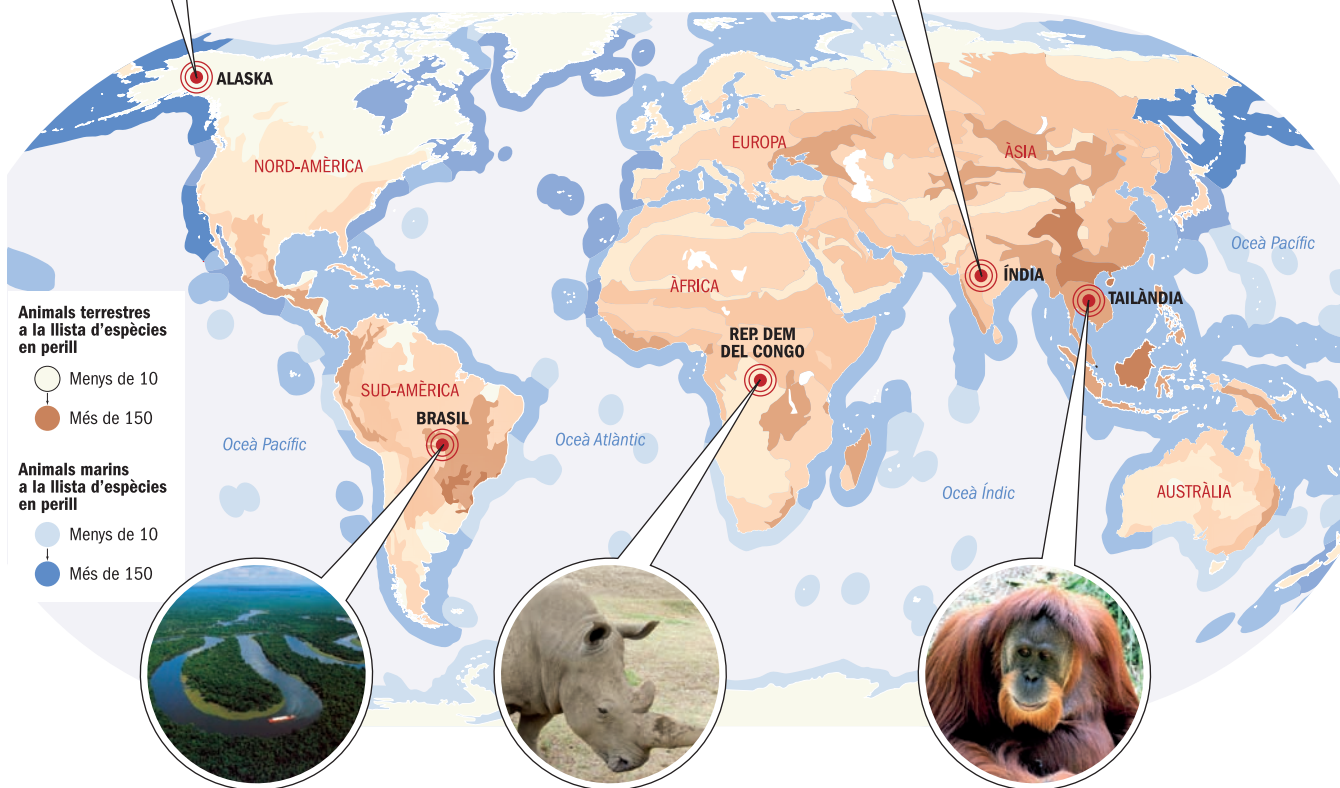
El futur de l'ós polar és més incert que mai. El rei de l'Àrtic assisteix a la desaparició del seu ecosistema a conseqüència de l'impacte de l'escalfament planetari sobre els casquets polars. Els experts fins i tot han posat data al desnonament de l'ós polar: deu anys. Però l'ós no és pas l'única espècie afectada. L'acceleració del canvi climàtic implica canvis en els hàbits de vida de les espècies, que sovint no tenen temps de resituar-se. L'extinció arriba abans que l'adaptació. Segons el Grup Intergovernamental d'Experts per al Canvi Climàtic, dependent de la ONU, l'escalfament de la Terra posa en perill d'extinció seriós el 70% de les espècies animals.

ÍNDIA

Urbanització de l'ecosistema

Fa mig segle, al món hi conviuen 2.600 milions de persones. Avui, en som 6.700 milions i l'ONU treballa amb previsions de 9.000 milions el 2050. La població mundial no para de créixer i tampoc no s'atura, per tant, l'ocupació de terres, bé per a alçar edificacions, bé per a construir infraestructures o preparar camps de cultiu. A la Índia, l'èxode del camp a la ciutat té com a conseqüència l'aparició de megaciutats que engrandeixen cada dia els contorns de les urbs. El procés és equiparable al que té lloc a moltes altres ciutats de països en desenvolupament.

Animals terrestres a la llista d'espècies en perill

- Menys de 10
- Més de 150

Animals marins a la llista d'espècies en perill

- Menys de 10
- Més de 150

BRASIL

Desforestació

El Brasil, amb el pulmó de la Terra bategant a dins de casa, ha estat capdavanter en la desforestació dels boscos tropicals. Molts més països participen, ara per ara, en processos molt similars amb l'objectiu de transformar-los en terres de cultiu que permeten de nodrir la seua població i els mercats internacionals de compra-venda d'aliments. Del 1990 al 2005, a tot el planeta van desaparèixer 70 milions d'hectàrees de bosc.

REP. DEMOCRÀTICA DEL CONGO

Cacera

En ple segle XXI, i especialment als països subdesenvolupats, la cacera continua essent una seriosa amenaça per a moltes espècies. L'ivori dels elefants, la carn dels goril·les o les banyes de rinoceront blanc són productes exòtics d'un cost ecològic molt alt. La puixança del comerç mundial de parts animals ha convertit l'assassinat incontrolat d'animals en un negoci encara més lucratiu, que aiguaix els convenis internacionals de protecció animal. Al Congo, tres cinquenes parts dels mamífers són perseguits i morts a uns ritmes insostenibles.

TAILÀNDIA

Tràfic il·legal d'animals

La compra-venda d'animals exòtics s'ha globalitzat com mai. Ho saben prou bé a Tailàndia, l'únic país, juntament amb Malàisia, on hi ha orangutans. El sud-est asiàtic ha estat tradicionalment un centre de mercaideig d'espècies animals. Avui les adquisicions cara a cara han estat substituïdes per un tràfic il·legal molt més professionalitzat a través d'internet. L'explotació comercial d'espècies és considerada la segona amenaça més important per a la biodiversitat, després de la pèrdua d'hàbitats.

Font: Revista Time, a partir de la 2008 IUCN Red List of Threatened Species i World Wildlife Fund. // Gràfic: V. PRIETO

més espècies hi ha en un ecosistema, més sa i productiu resulta. Si contaminem el nostre entorn o comprem soia procedent de zones desforestades, o si prioritzem el transport privat en de-

triment del públic, hipotequem el futur de la terra i les espècies que hi viuen, entre les quals la nostra. Les mateixes qualitats naturals que sustenten la vida salvatge sustenten en darrera instància

l'existència humana. Els homes i dones no podem romandre dempeus si la resta de fitxes han caigut a terra.

Violeta Tena